

Ibsens ukjente barnebarn

Av Per Helge Seglsten

Mon tro hva hun tenkte på, 19 år gamle Alvilde Magdalene Henriksen, om bord på S/S Oceanic, mens New Yorks skyline ség mot henne onsdagen 13. april 1910.¹ Et høytrykk hadde brakt våren til verdensbyen; det var ti grader varmt klarvær, og bare et lite vinddrag – ikke lett bris engang – fra nordost.² Så sannsynligvis hang Alvilde Magdalene, sønnedatter av Henrik Ibsen, over rekka sammen med sin 17 år gamle venninne Alvine Halvorsen, og lot det overveldende synet av millionbyens skyskrapere fylle sine nottebrune øyne.

Kanskje var den spektakulære utsikten nok til å jage bort usikkerheten den fattige jenta fra Møglestu i Vestre Moland, like utenfor Lillesand, sikkert kjente på, idet hun var i ferd med å ankomme et fremmed land med bare 25 dollar på seg. Det var ti dollar mer enn venninnen, men Alvine var i hvert fall sikret sengeplass hos storesøsteren sin, Kristine, som hadde en hushjelpspost i 1st street i Brooklyn. Alvilde Magdalene hadde også ført opp Kristines adresse som sitt endelige reisemål, men det var trolig svært begrenset hvor lenge hun kunne bli der. Kristine var tross alt bare tjenestepike, og fikk neppe innlosjere alt av slekt og venner som kom over. Kanskje kunne hun få overnatte hos halvbroren, eller stebroren, som hadde bosatt seg i New York noen år tidligere. Stesøsteren bodde i Wisconsin, og var neppe noe alternativ.

Omtrent slik kan vi rekonstruere Alvildes ankomst til New York ut fra noen av de kildene som er tilgjengelige i dag. Detaljene er så mange at det til tider kan virke som om det eneste vi ikke får vite, er hva hun tenkte. En ting hun nok likevel helt sikkert ikke tenkte på, var at hun 96 år senere – i Ibsen-året – skulle bli sporet opp gjennom en slektsforskerdugnad i en av Digitalarkivets mange diskusjonstråder.

Utfordringen

Jakten begynte 10. september i fjor, da Sigbjørn Sandsmark startet en diskusjonstråd i Digitalarkivets debattfora der han etterlyste skjebnen til de to av Henrik Ibsens barnebarn man ikke visste hvordan det hadde gått med.³ Det siste sporet av Alvilde Magdalene var konfirmasjonsinnførselen hennes i kirkebøkene for Vestre Moland i 1904,⁴ og halvbroren hennes, Jens Hansen, visste man ikke mer om enn at han var født 7. februar og døpt 26. mars 1876.⁵ Det ble antatt

at han hadde lidd samme skjebne som resten av barneflokket til Henrik Ibsens uekte sønn Hans Jacob Henriksen; de døde som barn eller unge alle sammen. Jens var den eldste sønnen til Hans Jacob, som han fikk med den første av sine tre ektefeller; Mathilde Andreasdatter. Hun døde allerede i 1881, av tæring,⁶ og det var antatt at Jens også hadde dødd da. Slik var det imidlertid ikke.

Jens Hansen funnet!

Jens' skjebne var den som først ble oppklart. Takket være Arkivverkets kirkebokskanningsprosjekt var det enkelt å spore ham opp i begravelleslistene for Vestre Moland. Der står det at Jens Hansen var skipskokk om bord på skonernten Josef av Lillesand, og at han døde av «tuberkulose nephritis chr.» 12. februar 1895, etter å ha ligget to måneder på sykehuset i Løgstør i Danmark.⁷ Han ble begravet på Løgstør kirke-

¹ Nettutlagt passasjerliste for S/S Oceanics ankomst til New York 13. april 1910, <www.ellisland.org>.

² Skannede meteorologiske kart over USA for 13. april 1910, nettutlagt på <http://docs.lib.noaa.gov/rescue/dwm/data_rescue_daily_weather_maps.html> (US National Oceanic and Atmospheric Administration).

³ Debatt 42027 i debattforumet «Brukarforumet» <www.digitalarkivet.no>.

⁴ Tronstad, Roger: *Henrik Ibsen i Grimstad. Bosted, farsskap og etterkommere*, nettutlagt på Statsarkivet i Kristiansands nettsider: <http://www.arkivverket.no/kristiansand/smakebiter/kjente/forfattere/ibsen.html>.

⁵ Statsarkivet i Kristiansand (SAK), Ministerialbok for Vestre Moland 1873–83, side 28 og klokkerbok for Vestre Moland 1872–83, side 35.

⁶ SAK, Ministerialbok for Vestre Moland 1873–83, side 300.

⁷ SAK, Ministerialbok for Vestre Moland 1884–99, side 240.

Waisenhuset-bygningene i Stavanger huset folksomme sovesaler. Eksterior og interior fra Waisenhuset cirka 1910.

(Foto: Statsarkivet i Stavanger/Waisenhuset-arkivet)

gård 15. februar.⁸ Innførselen om dødsårsaken er trolig resultatet av en misforståelse fra prestens side. Den riktige dødsårsaken var nok «tubulointerstital nephritis chr.» – kronisk tubulointerstitiell nefritt, eller nyrebetennelse.⁹ I kirkeboka for Vestre Moland opplyses det også at Jens var konfirmert i St. Petri-kirken i Stavanger i 1890. På dette tidspunktet var kirkebøkene fra St. Petri ennå ikke skannet inn, men en e-post til Statsarkivet i Stavanger avslørte at Jens Hansen ble konfirmert 5. april ikke i 1890, men i 1891, og at han da var bosatt på Waisenhuset – et barnehjem for gutter.¹⁰

Jens Hansen ankom Waisenhuset syv år gammel, søndag 28. oktober 1883, utstyrt med et sett klær og femti øre. Han ble innskrevet på hus nummer 2,¹¹ og senere oppflyttet til nummer 1 den 15. mai 1886.¹² Hvorfor han ble sendt til Stavanger på barnehjem er ikke godt å vite. Faren, Hans Jacob Henriksen, var på dette tidspunktet nemlig i ferd med å gifte seg (lysningen var kunngjort tre ganger, og vielsen var bare tre uker unna) med sin tredje kone, Ida Gurine Olsdatter,¹³ som han fikk flere barn med. Kanskje ville hun ikke vite av Jens, som var det eneste levende barnet fra Hans Jacobs to tidligere ekte-skap, og dessuten «uekte», ettersom han kom til verden før foreldrene hadde rukket å gifte seg. De var imidlertid gift da Jens ble døpt syv uker senere.

Ris og straffekost

Livet på Waisenhuset var preget av strenge krav om disiplin. Lærerdagbøkene er fulle av oppramsinger av gutter som har fått ris for uor-

den eller uro i timen, manglende lekselesing og dovenskap. Av og til var straffen at middagen ble byttet ut med «straffekost»; vann, grovbrød og sild, og av og til måtte de sitte igjen. Men hovedregelen var ris på hånden med spanskrøret. Også ved matbordet skulle det være ro. Tirsdag 11. oktober 1887 måtte Jens for eksempel tåle ris for «snak ved spisebordet».¹⁴

Jens var slett ikke av dem som la seg oftest ut med lærerne på Waisenhuset, men noen ganger utmerket han seg likevel: Onsdag 28. oktober 1885 skriver bestyrer Gabriel Baardsen: «Jens paa no. 2 ris for ulydighed mot lærerinden og utugtig tale om hende. Han havde «bedt til Gud i nat for det» sagde han». Lørdag niende oktober 1886 står det: «Jens har ikke vist [seg] som en bra gut. Straffet for han stjal brød.» Og lørdag 27. november samme år: «Jens ris for løgn». Lørdag 15. oktober 1887 var Jens en av de mange guttene som fikk ris for å ha stjålet kål-

⁸ Begravelleslister for Løgstør sogn, Slet herred, Aalborg stift.

⁹ Landsarkivet for Nørrejylland opplyser at dødsattester for Nørresundby legedistrikt, som Løgstør hørte inn under, er tapt for perioden 1893–98.

¹⁰ Statsarkivet i Stavanger (SAS), Ministerialbok for Stavanger, St. Petri 1879–93, side 203.

¹¹ SAS, Waisenhuset-arkivet: Innskrivingsprotokoll 1877–1897 for Waisenhuset i Stavanger.

¹² SAS, Waisenhuset-arkivet: Gabriel Baardsens lærerdagbok (1882–1890) ved Waisenhuset.

¹³ SAK, Ministerialbok for Vestre Moland 1873–83, side 252.

¹⁴ SAS, Waisenhuset-arkivet: Gabriel Baardsens lærerdagbok (1882–1890) ved Waisenhuset.

rabi og «hæle med den». Gabriel Baardsen var ikke nådig: «Jeg sagde først at jeg vilde overlevere dem til politiet, som egentlig havde med tyver at gjøre. Det troede de var alvor, og de blev skikkelig redde, og bad om at faa ris». Torsdag 15. desember finner vi neste sprell: «Jens Hansen ris for han skulkede fra lexelesingen og lurte seg paa «herberge» for at rulle.» (her snakkes det om å snike seg på et etablissement for å røyke rullebakk). 28. mai 1888 må Jens til pers igjen: «Jens forstyret undervisningen i O. Opedahls time. 1 ½ times kasjot.» Søndag 28. oktober får Jens og kameraten Thomas L. «dygtig ris for de hadde lagt sig sammen i en seng, og fordi Thomas slog ud en rude». 12. november fikk han smake spanskrøret sammen med en hel skokk gutter fra hus nummer 1 «fordi de hadde skitnet sine klæder saa aldeles forskrækkelig». Torsdag 10. oktober 1889 ble det ris fordi han og en Johannes Olsen, etter at en annen av barnehjemsbarnene hadde stjålet penger fra ekspedisjonen i Waisenhuset, hadde «nydt af kjøbte sager, som de godt skjøndte var uærlig tilkomne». Fredag 19. september 1890 ble det ris «for uvøren opførsel mod leeren».

Til sammen finner vi nevnt Jens straffet 34 ganger i de nesten åtte årene han var på Waisenhuset.¹⁵ Stort sett var det for slurv og uro i klassen eller ved matbordet. Men to ganger blir han også nevnt som en av få i klassen som ikke må bytte ut middagen med straffekost.

I sommerferien ble guttene på Waisenhuset sendt på sommeropphold hos familier på Sør- og Østlandet. En av protokollene for disse sommeroppholdene er bevart, og i den ser vi at Jens var hos Ole Andersen Tjøstheim i Skudenes i 1884, og hos Sjur Andersen, Vedøen ved Kopervik i 1885.¹⁶ Vi vet også at han gikk om bord i passasjerbåten «Haakon» kl. «6 ½» den 7. juli 1889 for å dra på sommeropphold, og at han kom tilbake fredag 23. august, med beskjed om at han hadde «opført sig ordentlig og pent».¹⁷ Hvem Jens hadde oppført seg så pent hos står det imidlertid ingenting om i dagboken til Gabriel Bårdsen.

Også julefeiringene blir beskrevet som gode stunder av Bårdsen. Som julen 1886:

Jule- og nytaarshelgen har gaaet saa rolig og hyggelig at vi ikke har oplevet saa hyggelig en gjul her i huset. Alle fik nye vadmelsklæder. 2 juletræer i skoleværelsene. Jeg kunde merke at gutterne gjorde flid med at opføre sig vel. De afsang flere 3 stemmige sange. Presten hørte et par og roste dem: Det lengste man havde bragt det i sang her i huset.

Jens Hansen ble utskrevet fra Waisenhuset like etter konfirmasjonen i 1891. Ved utskrivningen 15. april står det følgende: «Reiste hjem, meget syg, Kjørtler, lever vist ikke længe».¹⁸ Jens Hansen var imidlertid neppe noen døende ung mann da han reiste hjem fra barnehjemmet.

Jens går til sjøs

Sjømannsrullene for Kristiansand viser nemlig at Jens ble sjømann, og seilte med fire båter i 1893 og 1894:

1. 15. juni 1893 mønstret han på briggen¹⁹ «Hans Gude» fra Lillesand til Arendal. Han avmønstret 2. november 1893 i Lillesand.
2. 7. november 1893 mønstret han på briggen «Hjalmar» fra Lillesand til Sheerness, og avmønstret 20. november 1893.
3. 5. mars 1894 mønstret han på «Fredrik William» fra Kristiansand til Ostende, og avmønstret 21. april 1894 i Helsingør. Det virker merkelig at han mønstret av i utlandet, men vi kjenner ikke til omstendighetene rundt avmønstringen.
4. 2. juni 1894 mønstret han på skonnerten (en slettopper, altså uten fullriggete master) «Josef» fra Kragerø til England, og avsluttet sjømannskarrieren da han avmønstret 20. november 1894 i Løgstør i Danmark, trolig på grunn av sykdom.

I november 1893 overlevde Jens også et forlis, da skonnerten «Hjalmar» på vei fra Lillesand til Sheerness i England, ble truffet av det voldsomme uværet som rammet de britiske øyene da. Båten lå, ifølge en notis i Aftenposten,²⁰ og fløt på lasten da mannskapet ble tatt i land i den lille havnebyen Lowestoft, ikke så langt unna båtens opprinnelige bestemmelsessted. Britiske aviser forteller at båten ble slept inn til Sheerness, og at mannskapet var svært forkommet etter en dramatisk redningsaksjon på det opp-

¹⁵ SAS, Waisenhus-arkivet: Gabriel Baardsens lærerdagbok (1882–1890) ved Waisenhuset.

¹⁶ SAS, Waisenhus-arkivet: Hefte «Sommeropphold 1884».

¹⁷ SAS, Waisenhus-arkivet: Gabriel Baardsens lærerdagbok (1882–1890) ved Waisenhuset.

¹⁸ SAS, Waisenhus-arkivet: Innskrivingsprotokoll 1877–1897 for Waisenhuset i Stavanger.

¹⁹ Typebetegnelse på skipene hentet fra Malmsteinregisteret ved Norsk Sjøfartsmuseum, nettutlagt på <www.norsk-sjofartsmuseum.no/mh/index.php?subkat=register>.

²⁰ Aftenposten, 23. november 1893.

Løgstør sygehus i 1894. I en av de to bygningene i forgrunnen døde Jens Hansen 12. februar 1895. I bakgrunnen Løgstør havn.

(Foto: Løgstør Lokalhistoriske Arkiv)

rørte havet.²¹ Jens overlevde altså, men drøyt ett år senere døde han likevel av nyrebetennelse i en sykehusseng i Danmark.

Alvide Magdalene blir Magda

Da Jens døde var hans halvsøster, Alvide Magdalene Henriksen, tre år. Hun ble født utenfor ekteskap femte juni 1890 på Møglestu i Vestre Moland utenfor Lillesand.²² Der bodde hun lenge sammen med moren sin, «vaskerpigen» Anna Rasmusdatter og halvbroren Anton,²³ også han født utenfor ekteskap.²⁴

Syv og et halvt år gammel, 10. januar 1898 begynte Alvide Magdalene i første klasse ved

²¹ Sheerness Guardian, 25. november 1893 og The Times, 23. November 1893.

²² SAK, Ministerialbok for Vestre Moland 1884–99, side 40.

²³ Nettutlagt 1900-folketelling for Vestre Moland, personliste 16 <www.digitalarkivet.no>.

²⁴ SAK, Ministerialbok for Vestre Moland 1872–83, side 74.

²⁵ Lillesand kommune, Vestre Moland kommunearkiv: Klasseliste for Prestholt skole.

²⁶ De forskjellige klassetrinnene ser ut til å ha hatt forskjellig lengde – fjerde klasse varte i tre år!

²⁷ Lillesand kommune, Vestre Moland kommunearkiv: Avgangsliste for Prestholt skole.

²⁸ Fra 12-årsalderen står det bare «Magda», og ettersom Magda da tydeligvis har vært det navnet hun brukte i det daglige, bruker vi Magda også i denne artikkelen.

²⁹ Klokkerbok for Vestre Moland 1884–1905, side 135.

³⁰ SAK, arkivet for Lillesand folkeregister: Inn- og utflyttingsprotokoll for Lillesand og Vestre Moland (opplyst av arkivar Roger Tronstad ved statsarkivet i Kristiansand i diskusjonstråd 42027 i Digitalarkivet).

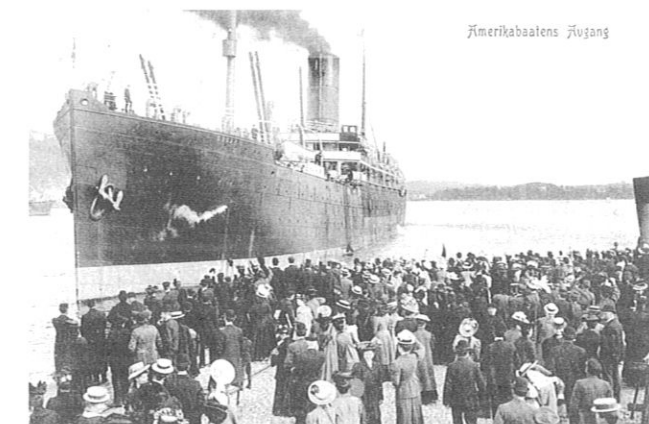
Prestholt skole.²⁵ Da hun gikk ut av fjerde klasse i juni 1904²⁶ var hun en av skolens bedre avgangselever, med et karakter snitt på 1,75. Bare matematikken slet hun med, og måtte nøye seg med en treer.²⁷ 1904 er også året da Alvide Magdalene, eller Magdalene som hun står oppført som i skoleprotokollene²⁸, konfirmeres. Denne konfirmasjonsinnførselen i kirkebøkene for Vestre Moland var lenge det siste livstegnet man

hadde av henne, inntil jakten etter henne i Digitalarkivet startet i fjor høst.

Magda drar til USA

Anna, Magdas mor, giftet seg i 1902 med smeden Aslak Tellefsen,²⁹ og det var som mrs. Tellefsen i rubrikken for nærmeste pårørende hun hjalp til med å identifisere datteren sin, da «Magdalene Henriksen» dukket opp i Ellis Island-databasen, i passasjerlistene fra S/S Oceanics ankomst i New York 13. april 1910. Dermed var det også klart at dette barnebarnet av Henrik Ibsen hadde vokst opp.

Det viste seg etter hvert at Magdas mor hadde sendt inn en flyttemelding på datteren sin til Lillesand folkeregister.³⁰ Der står det at Magda flyttet til Christiania fjerde juli 1909. Da var hun 19 år gammel. Det har ikke lyktes å finne Magda i noen av de nettutlagte emigrant-

Omtrent slik kan det ha sett ut da Magda Henriksen forlot Norge i 1909 eller 1910. Bildet er tatt ved avgangen til et emigrantskip på havnen i Oslo en gang rundt århundreskiftet.

(Foto utlånt av Borge Solem, www.norwayheritage.com)

protokollene for Christiania. Kanskje skjuler hun seg i den delen av emigrantmaterialet som ennå ikke er lagt ut, eller kanskje hadde hun i utgangspunktet ikke tenkt seg så langt som til Amerika. Det ser nemlig ut til at det bare er de med oversjøiske reisemål som er oppført i emigrantprotokollene, og Magda dro først til England, før hun gikk om bord i amerikabåten i Southampton.

I passasjerlistene fra Ellis Island er Magda oppført som «servant» med siste bosted «Richmond».³¹ Antagelsen

styrkes ytterligere av at Magda i en ufullført søknad om amerikansk statsborgerskap i 1920 skriver at hun har oppholdt seg i London før hun kom til USA.³² Oppholdet i England kan ikke ha vart lenger enn fra juli 1909, da Magda flyttet til Christiania, til april 1910. Likevel er det hun vi må tro at er Magda i de britiske passasjerlistene for SS Oceanic – «servant Maggie Henderson» – oppført som engelsk borger i passasjerlisten.³³ De britiske passasjerlistene er sparsomme på personopplysninger, men det ikke er noen andre i passasjerlistene med navn som er i nærheten av å ligne på Alvilde Magdalene, og veien fra Magda, som Alvilde ble kalt hjemme i Møglestu, til Maggie er ikke lang. Når vi finner Magda igjen i amerikanske kilder, er det dessuten som Margaret Henderson.

Ni måneder med få fakta

Dette statsborgerskiftet er i utgangspunktet et lite mysterium, for i de amerikanske passasjerlistene fra Ellis Island er Magda oppført som norsk. I det hele tatt er det lett å lage et mysterium rundt disse ni månedene i 1909–1910, for det er mange spørsmål omkring Magdas oppbrudd fra Vestre Moland som er vanskelig å svare på med det kildematerialet vi har tilgang til nå: Hvorfor reiste hun til Christiania? Det var neppe for å emigrere, ettersom de fleste emigrantskipene – både de som seilte direkte til USA og matebåtene som gikk til oppsamlingshavnene i England – hadde anløp i Kristiansand, som ville vært den naturlige utreisehavnen for en med adresse i Vestre Moland. De tre mest nærliggende teoriene er at hun enten dro til hovedstaden for å søke arbeid som tjenestepike, for å føde et barn utenfor ekteskap, eller at hun ønsket å oppsøke den berømte grenen av slekten sin.

Dro hun for å søke tjeneste, kan hun være i

Alvilde Magdalene – kalt Magda i Norge og Margaret/Maggie i USA, var den eneste av barna til Hans Jacob Henriksen som fikk leve til hun ble gammel. Hun døde i New York i 1977, 87 år gammel. (Foto fra Margaret Hendersons declaration of intention, 1934.)

den kommunale folketellinga for Christiania, som ble holdt i februar 1910. Eller så vil hun være i skattelister for 1909. Men det er en voldsom oppgave å lete etter henne i disse kildene før de eventuelt blir digitaliserte.

Det var ikke uvanlig at jenter som hadde havnet i uløkk kom langveis fra for å føde i Oslo. Men jeg har ikke funnet Magda i fødselslistene ved Rikshospitalet,³⁴ som ser ut til å ha vært det vanligste stedet for slike fødsler. Det er imidlertid et stort antall fødsels- og dåpslister å gjennomgå før man helt kan avskrive denne teorien.

Magdas berømte bestefar, Henrik Ibsen, hadde vært død i tre år da hun dro til Christiania. Ibsens hustru, Suzanne, bodde imidlertid fremdeles i Arbinsgate i Oslo. Ibsens sønn, Alvilde Magdalenas onkel, Sigurd Ibsen, bodde på Slemdal i daværende Aker med hustruen Bergliot og deres tre barn, Tancred (16 år), Irene (8 år) og Eleonora (3 år). Det er ikke kjent noe materiale som tyder på at Ibsen-familien noen gang ble oppsøkt av sine «uektefødte» slektninger fra Aust-Agder. Det vil si: Det verserer en historie om at Kristiania-bohemen Hans Jæger og noen av hans kumpaner en gang fikk tak i Hans Jacob, som nokså forfyllet lot seg frakte til Ibsens bolig i Arbinsgate, hvor det ble ringt på. Da Ibsen lukket opp og Hans Jacob presenterte seg, skal han ha blitt så perpleks at han stakk til sin uekte sønn to kroner, før han smelte igjen døren. Denne historien er imidlertid aldri blitt

³¹ Det finnes flere Richmond i England, men i og med at hun tok båten fra Southampton, er det rimelig å anta at hun bodde i Richmond utenfor – i dag er det vel i – London.

³² Kings county clerk's office, New York: Declaration of intention av 7. juli 1920, volum 223, side 314.

³³ Nettutlagt passasjerliste for S/S Oceanic, 10. april 1910, <www.findmypast.com>.

³⁴ Dåpsbok, Rikshospitalet i Oslo 1908–1910.

bekreftet, og det er grunn til å tro at det er en røverhistorie, kanskje funnet opp av Jæger og hans bohemkrets – som ikke la skjul på sin forakt for den etablerte Henrik Ibsen. I denne versjonen av historien³⁵ heter det dessuten at Jæger & co. hadde hentet Hans Jacob inn fra Drøbak, noe som jo ikke stemmer overens med hvor Hans Jacob holdt hus på denne tiden.

Det neste spørsmålet er: Når dro Magda fra Christiania til England? Og hvorfor dro hun til Richmond? Det er vanskelig å si når hun reiste. Hun er som sagt ikke i emigrantlistene i Norge, og passasjerlistene ved innreise til England er bare bevart for oversjøiske ankomster. Dersom hun har hatt områdene rundt Richmond som mål for turen, er det ikke urimelig å anta at hun har reist til London fra Christiania. Det er ikke mange båter registrert i emigrantprotokollene med London som destinasjon, men Bravo som seiler fra Christiania 17. september 1909 er en av dem. Bare en av passasjerene fra Bravo er registrert i emigrantprotokollene.³⁶ Hun har USA som reisemål. Det er ikke umulig at resten av passasjerene hadde England som reisemål, og derfor ikke ble registrert. Svaret på spørsmålet om hvorfor hun dro til Richmond kan være, slik det blir foreslått i debattforumet i Digitalarkivet, at hun har tatt tjeneste hos engelskmenn i Christiania, og så har fulgt med når de flyttet tilbake til England. Et annet «spor» i forbindelse med Magdas England-opphold finner vi i dåps-

listene for Vestre Moland 12. desember 1909, da halvsøsteren hennes, Tellefine Tellefsen, gir sønnen sin navnet Sigurd Ashwood.³⁷ Kanskje er hun bare inspirert av Magdas englandsopphold, kanskje sier navnet noe om hvem Magda oppholdt seg hos i Richmond.

Til slutt er det spørsmålet om hvorfor Magda er ført opp som engelsk borger i de britiske passasjerlistene. Var hun i ferd med å ta engelsk statsborgerskap, eller hadde hun knyttet seg sterkere til Storbritannia gjennom ekteskap, forlovelse eller barnefødsel? Eller er det bare en av de tilfeldige feil som kan oppstå i alle kilder, og skape forvirring? Enn så lenge kan vi bare spekulere, og vi gjør nok best i å hoppe fram til et udiskutabelt faktum: At SS Oceanic la til kai i New York 13. april 1910 med Magda Henriksen om bord.

Magda blir Margaret

De ti første årene hennes i USA vet vi ennå ingenting om. I passasjerlistene står hun oppført med samme besøksadresse som venninnen, Alvine Halvorsen: De skulle bo hos Alvines søster

³⁵ Referat av historien som er nedskrevet på Dan Tore Jørgensens nettsider om Hans Jæger: <http://home.broadpark.no/~djorgens/hans/mer-naturalisme.html>.

³⁶ Nettutlagte emigrantprotokoller for Oslo den 17. september 1909, <www.digitalarkivet.no>.

³⁷ SAK, Klokkerbok for Vestre Moland, 1906–1929, side 14.

Magda Henriksen flyttet ofte. Her er noen av adressene vi vet hun bodde på i Brooklyn. I 1910 bodde hun på 429 1st Street

(Foto: New York Tax Photos, 1939–40).

I 1920 og 1921 bodde Margaret på 333 Lewis Avenue (Foto: New York Tax Photos, 1939–40).

Kristine, som var hushjelp i 1st street nummer 429 i Brooklyn. Men Magda er ikke på den adressen når den amerikanske folketellingen for 1910 avvikles et par dager senere.³⁸ Det finnes flere i denne tellingen som *kan* være Magda, men ingen det er mulig å plukke ut med sikkerhet.

I 1920-tellingen, derimot, dukker Magda opp som hushjelp («servant») hos ekteparet Clarence B. og Alla Vogt i 333 Lewis street i Brooklyn.³⁹ Hun står nå oppført som Margaret Henderson – et navn kildematerialet tydelig viser at hun bruker i det daglige resten av livet, og vi døper henne derfor om også i resten av denne artikkelen. Vi vet at dette er vår Margaret fordi hun oppgir samme adresse i andre dokumenter: Onsdag 7. juli dette året tar hun turen til tinghuset i Brooklyn for å begynne prosessen – en prosess det viser seg at hun ikke fullfører – med å søke om amerikansk statsborgerskap, og fyller ut en «declaration of intention». Også nå bor hun i 333 Lewis street, som «housekeeper» hos ekteparet Vogt. De var tydeligvis gode arbeidsgivere, for mandag 18. juli 1921, da Margaret returnerer til New York etter et besøk i Norge, står det i passasjerlistene at hun bor hos «friend» Clarence B. Vogt.⁴⁰

I de norske passasjerlistene står Margaret oppført som «kontord. D/s exp.», så kanskje bodde hun der da som losjerende med arbeid

utenfor hjemmet. Også i 1921 er det i passasjerlistene for Oslo vi finner Margaret,⁴¹ selv om «Bergensfjord» har anløp i Kristiansand, og vi må anta at Margaret har besøkt sin mor i Lillesand. Hvorfor hun nok engang reiser fra Oslo kan vi bare spekulere i.

Margarets søsken i USA

Knappe fem år senere, 10. januar 1926, dør Margarets mor, 69 år gammel.⁴² I dødsannonse i Lillesandsposten nevnes «Magda og Anton Henriksen»/«barn USA».⁴³ Boet etter Anna Tellefsen gjøres opp uten at det holdes offentlig skifte, men ifølge lensmannens dødsfallsprotokoll ble det den 11. februar forevist ham et brev

[...] fra M. Henderson av 25/1-26 til Amalie Joreid, hvorefter denne overlades at dele de eiendeler der

³⁸ Nettutlagt folketelling for New York, Kings county, enumeration district 566, ward 22, ark 12, den 30. april 1910, <www.ancestry.com>.

³⁹ Nettutlagt folketelling for New York, Kings county, enumeration district 296, assembly district 5, ark 14, den 14. januar 1920, <www.ancestry.com>.

⁴⁰ Ellis Island, passasjerliste 18. juli 1921.

⁴¹ Nettutlagt emigrantprotokoll Kristiania 1871–1930, Bergensfjords avgang 8.juli 1921, side 240, linje 33, <www.digitalarkivet.no>.

⁴² Dødsannonse, Lillesandsposten 12. januar 1926.

⁴³ Dødsannonse, Lillesandsposten 12. januar 1926.

I 1926 bodde hun på 1141 Bergen Street.

(Foto: New York Tax Photos, 1939–40)

I 1930 hadde hun flyttet til 322 Macdonough Street.

(Foto: New York Tax Photos, 1939–40)

forefindes. Da M. Henderson i en aarrække har underholdt moren, fandt skifteretten at dennes behandling av boet kunde undlades.⁴⁴

I en merknad i dødsfallsprotokollene er Margarets adresse i New York nå oppgitt å være 1141 Bergen Street i Brooklyn, og Margarets sivilstand oppgis å være ugift («miss»). Av dødsfallsprotokollene framgår det at tre av Margarets halv- og stesøsken befinner seg i USA i 1926. Halvbroren Anton Henriksen er i New York, mens stesøsknene Andrea Tellefsen (nå gift med Alfred Persen) er i Wisconsin, og Nils Tellefsen er i New York. Det er ikke nevnt noen spesifikke adresser.

I 1930 har Margaret flyttet nok engang. Nå finner vi henne i 1930-folketellingen sammen med de to ugifte lærersøstrene Hester og Mildred Ask, i 322 Macdonough street i Brooklyn.⁴⁵ Selv står hun oppført med *practical nurse* (noe tilsvarende hjelpepleier) som yrkestittel. Og nettopp yrkestittelen hjelper oss med å identifisere henne i dette tilfellet: For neste gang vi finner Margaret i amerikanske kilder – når hun 23. april 1934 fyller ut en ny «declaration of intention» for å få amerikansk statsborgerskap – står hun også oppført som sykepleier. Hun står

I 1934 giftet Margaret Henderson, som Magda nå het, seg med den italienskættede immigranten John R. Sottile. John døde for drøye ti år siden, etter å ha vært enkemann i nesten 20 år (Foto fra John Sottiles declaration of intention, 1930).

oppført med c/o-adressen Times Plaza hotell på 510 Atlantic Avenue som bosted.⁴⁶

⁴⁴ Statsarkivet i Kristiansand, Vestre Moland og Sand sorenskriverembete, lensmannens dødsfallsprotokoll 11. februar 1926 (oplyst av arkivar Roger Tronstad ved statsarkivet i Kristiansand i diskusjonstråd 42027 i Digitalarkivet).

⁴⁵ Nettutlagt folketelling for New York, Kings county, enumeration district 274, ark 8, den 5. april 1930, <www.ancestry.com>.

⁴⁶ US National Archives, Eastern District Court: Declaration of Intention av 23. april 1934, declaration nr. 224910.

I 1934 bodde Margaret på Times Plaza Hotel på 510 Atlantic Avenue.

(Foto: New York Tax Photos, 1939–40)

I 1940 bodde Margaret sammen med ektemannen John Sottile på 1307 Pacific Street. Året etter ble hun amerikansk statsborger.

(Foto: New York Tax Photos, 1939–40)

Margaret gifter seg

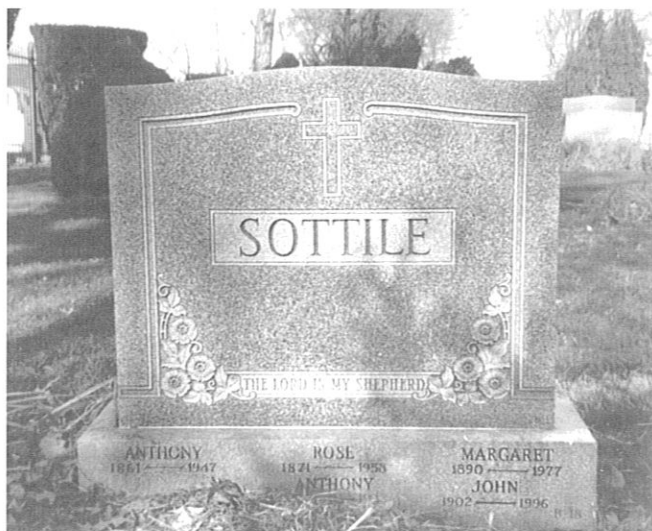
Grunnen til at hun nå nok en gang søker om statsborgerskap finner vi kanskje fredag den 8. juni 1934. Denne fine, vindstille klarværsdagen med sommerlige 19 grader i luften, gifter Margaret seg nemlig med den italiensksettede lastebilsjåføren og mekanikeren John Ralph Sottile.⁴⁷ Ifølge vielsesattesten deres kan det se ut som om de gifter seg borgerlig; ingen kirke står oppført. De kan ha valgt å gjøre det slik fordi katolske John ellers måtte ha søkt om dispensasjon for å få gifte seg med lutherske Margaret, eller Margaret måtte ha konvertert. Margarets adresse er nå 1210 Atlantic Avenue, og hun står oppført som sykepleier («nurse»). En pussighet i vielsesattesten er at det under rubrikken «farens navn» er skrevet «Victor». Moren er oppført som Anna Rasmussen, slik vi kunne vente.

I august 1940 går Margaret videre med søknaden om statsborgerskap, som ender med at hun sverger troskapseden til USA den 30. september 1941. Nok en gang har hun flyttet siden sist; hun bor nå sammen med John i 1307 Pacific street i Brooklyn. Hun kaller seg «housewife», men oppgir at hun ikke har noen barn.⁴⁸ Mye tyder derfor på at Margaret forble barnløs.

Gravlagt på «mafiakirkegård»

Yrkeskarrieren tar hun imidlertid opp igjen. I 1943 får Margaret sertifisering som «practical nurse»,⁴⁹ og det er godt mulig hun arbeider som sykepleier helt til hun søker om pensjon 9. mars 1966.⁵⁰ Søknadsskjemaet har sparsomt med opplysninger om Margaret, men foreldrene er nevnt, og det framgår at hun bor i Brooklyn, ettersom det er et distriktskontor i Brooklyn som behandler søknaden.

I oktober 1977 dør Margaret Sottile i Brooklyn, 87 år gammel.⁵¹ Den 22. oktober, en klarværslørdag med svak vind fra sørvest, blir hun begravet i Sottile-familiens grav på St. Johns katolske kirkegård i New York.⁵² Hennes svigerforeldre ligger i graven fra før. Kirkegården beskrives ellers som litt av en mafiakirkegård,⁵³ ettersom svært mange av de italienske immigrantere har sine gravsteder der. En gang etter

Sottiles familiegrav på St. Johns kirkegård i New York. Her hviler Alvilde Magdalena Henriksen (Margaret Sottile) sammen med sin mann, sin svoger og sine svigerforeldre.

(Foto: Linda Medford, Random Acts of Genealogical Kindness – www.raogh.com)

Margarets død flytter John R. Sottile fra Brooklyn til Massapequa i New York, hvor han blir boende fram til sin død i oktober 1996.⁵⁴ 15. oktober blir den 94 år gamle enkemannen stedt til hvile i familiegraven, sammen med sine foreldre og sin Margaret.⁵⁵ Om han visste at hun var Henrik Ibsens sønnedatter, vet vi ikke. ☼

⁴⁷ Office of the city clerk, New York, Marriage licence bureau: Marriage licence av 8. juni 1934.

⁴⁸ US National Archives, Eastern District Court, New York: Petition for Naturalization av 29. august 1940, petition volum 1048, petition nummer 290615.

⁴⁹ State board of nursing, USA: Licence nummer 018607, 15. juni 1942.

⁵⁰ Social Security Administration, USA: OAC-790-skjema, av 11. mars 1966.

⁵¹ Nettutlagt Social Security Death Index, SSN-nummer 068-42-6921, <www.ancestry.com>.

⁵² Roman Catholic Diocese of Brooklyn: Oversikt over section 036, range B, plot 018 ved St. John's Cemetery, New York.

⁵³ Dette ble hevdet av flere deltakere av debattforumet <www.findagrave.com>.

⁵⁴ Nettutlagt Social Security Death Index, SSN-nummer 099-03-5967, <www.ancestry.com>.

⁵⁵ Roman Catholic Diocese of Brooklyn: Oversikt over section 036, range B, plot 018 ved St. John's Cemetery, New York.